

Értelmiségi eszményét olyan kiművelt szakavatottság élte, amely katolikus és nemzeti kötődéseivel állandóan megnyílik más esznek és terek hatásai előtt, amely kritikus, de nem kioktató, folyton csiszolódik, de saját korlátait mindig elfogadja, vagyis valóban szabadelvű, mert nem követel magának kizárólagos és végleges érvényt.

A müncheni Ostfriedhof krematóriumában, ott, ahonnan az 1994. február 8-án elhunyt Bogyay Tamás hamvait a végső nyugalóhelyre, a badacsonyi Szent Donát-kápolnába szállították, olyan tudóstól vettünk búcsút, aki emberséget és szellemi képzettséget eggyé ötvözve sugárzott környezetére. A hétköznapiakban és az értelem magasabb rétegeiben egyformán a minőség mércéjét követte. Ember és mű egységet alkotott. Mindkettő értékes volt.

K. Lengyel Zsolt

Gunda Béla
(1911–1994)

Nagy veszteség érte a magyar néprajztudományt, a hungarológiai kutatásokat és az európai etnológiát: 1994. július 30-án elhunyt Gunda Béla, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem professzora, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja.

Kutatómunkáját az 1930-as évek elején a budapesti Néprajzi Múzeumban kezdte, Bátky Zsigmond iránymutatásával, tanári működése a Pázmány Péter Tudományegyetem néprajzi tanszékén indult. Egyetemi hallgatóként bekapcsolódott a Pro Christo Diákok Háza falukutató munkaközösségének tevékenységébe. Javaslatára vizsgálta meg a tíztagú falukutató csoport 1935 nyarán az orrnánsági Kemsét mint az önpusztítás, az egyke típusú példáját. Kutatásaik eredményeként, Teleki Pál előszavával jelent meg 1936-ban az *Elsüllyedt falu a Dunántúlon. Kemse község élete* című könyvük, az első korszerű magyarországi falumonográfia. 1934–39 között gyakornok majd tanársegéd volt a Pázmány Péter Tudományegyetem néprajzi tanszékén Györffy István mellett. 1936-ban a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem közgazdasági karán Teleki Pálnál gazdasági földrajzból, Györffy Istvánnál néprajzból, Kovács Ferencnél gazdaságtörténetből tett doktori szigorlatot. 1938–39-ben svéd állami ösztöndíjjal Sigurd Erixon professzor előadásait hallgatta a Stockholmi Egyetemen. A már abban az időben is komoly eredményeket felmutató skandináv néprajzi kutatás eredményeivel, módszereivel való megismerkedése döntően befolyásolta további hazai munkáját. Hazatérve újjászervezte a Néprajzi Múzeum Ethnológiai Adattárát, amely ma is az általa lefektetett elvek szerint gyarapodik, működik. Ugyanakkor felvetette a magyar néprajzi atlasz elkészítésének gondolatát, tervét is. 1941-ben a Szegedi Egyetem magántanárként habilitálta összehasonlító néprajz, különös tekintettel a Balkán népeire című tárgyban. 1943-ban a Kolozsvári Egyetem Néprajzi Intézetének professzora lett. Itt kezdte el a Kárpátok népi műveltségének vizsgálatát.

1949-ben nevezték ki a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Intézetének professzorává, ahol egészen haláláig oktatott. Több mint száz tanítványt nevelt a magyarországi és erdélyi múzeumok, kutatóintézetek, egyetemek számára. Munkássága nyomán a szakemberképzéssel szoros egységben három évtized alatt a magyar és a közép-európai néprajz kultúrtörténeti összehasonlító vizsgálatának jelentős műhelyévé vált intézete. Az általa szerkesztett *Műveltség és Hagomány* című intézeti évkönyv a magyar

és a közép-európai néprajztudomány egyik legfontosabb kiadványsorozata. 1965–66-ban az Amerikai Egyesült Államokban mint Ford-ösztöndíjas a Californiai Egyetemen (Berkeley) dolgozott.

Munkái, publikáció közül *Néprajzi gyűjtőúton* (1956), *Ethnographica Carpathica* (1966), *Ethnographica Carpatho-Balcanica* (1979) és *Rostaforgató asszony* (1989) című könyvei, valamint a moldvai magyarok népi kultúráját bemutató tanulmányai a legjelentősebbek. Akadémiai székfoglalója *Hagyomány és európaiság* címmel jelent meg 1994-ben. Gunda Béla tudományos fellépésének köszönhetjük, hogy a magyar néprajzi kutatások az 1930-as évek óta egyre inkább összehangolódtak az európai etnológia fejlődésével, főbb irányzataival. Az ő sokoldalú nemzetközi kapcsolatai eredményeként a magyar néprajztudomány kilépett korábbi elszigeteltségéből. Az európai néprajz nagy képviselőinek elveit, módszereit Gunda Béla elméleti kérdéseket tisztázó, módszereket kereső és bemutató tanulmányaiból ismerhettük meg. Óriási érdeme, hogy a magyar néprajztudomány eredményeit, melyekben saját kutatásainak mindig oroszlanrésze volt, be tudta kapcsolni az európai etnológia érrendszerébe, ugyanakkor elméleti igényessége mellett a néprajzi anyag helyszíni gyűjtését, feldolgozását, elemzését tartotta fő feladatának. Gyűjtőútjai során az egész magyar népterületet bejárta, az Őrségtől Moldváig, Zempléntől a Szerémségig, Bihartól Gyimesig vagy a Gyalui- és a Radnai-havasokig. Valamennyi munkája ezért a magyarságtudomány számára is óriási értéket jelent.

Nagyra becsülte, támogatta a hungarológiai kutatásokat. Az Újvidéki Egyetem Hungarológiai Intézetének munkatársait rendszeresen meghívta Debrecenbe, ő is kutatott a Délvidéken, publikált a Hungarológiai Intézet Tudományos Közleményeiben. A Debreceni Nyári Egyetemen a magyarul tanuló külföldiek számára évtizedeken át ő tartotta a néprajzi előadásokat. Különösen nagy hatást tett rá a Bécsben, 1986-ban megrendezett II. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus, ahol *Die ungarische Volkskultur in der Kulturentwicklung Mitteleuropas* címmel ő tartotta a plenáris ülés néprajzi előadását. „Nagy élményem volt a bécsi Hungarológiai Kongresszus. A kítűnően megszervezett tanácskozást országunk szempontjából is hallatlanul nagy eseménynek tartom. Mondhatnám azt is, hogy számomra ettől a kongresszustól kezdődik az időszámítás” – hangsúlyozta egy vele készült interjúban.

Számos hazai és külföldi kitüntetése, elismerése: a Herder-díj, a Pitré-aranyérem, a svéd akadémiai tagság, a debreceni díszdoktorság és díszpolgárság mellett a Nemzetközi Magyar Filológiai Társaság tiszteleti tagja is volt.

A magyarság, a magyar kultúra és tudomány jövőjével kapcsolatban azt tanultuk Gunda Bélától, hogy Európa talaján és Európa történetében nem vagyunk halottak, akik életre vannak ítélve.

Lukács László